

EMŐDI ANDRÁS

Martinus Weigmann peregrinációs albuma 1598–1621

A *Ungarische Revue* c. folyóirat 1885-ös egyik száma egy addig ismeretlen, a máramarosszigeti református líceumi könyvtárban őrzött peregrinációs albumról tudósít. Az album tulajdonosának személye kevésbé foglalkoztatta a cikk íróját, annál inkább az egyik bejegyző – Bocatius János – általa ismeretlennek vélt címere. Siebmacher közismert katalógusában szintén hivatkozik a szigeti albumra és Bocatiusé mellett további néhány címet közöl is belőle. Csonka Ferenc irodalomtörténész Bocatius kiadatlan versei után nyomozva talált rá az implikált *Ungarische Revue*-tudósításra és vonatkozó tanulmányában palackpostát indított útjára az eltűntnek vélt album reményei szerinti újbóli felfedezőjéhez.¹

A palackpostát 17 esztendei bolyongás után sikerült kifognom: a Nagyváradi Római Katolikus Egyházmegyei Könyvtár XVII. századi nyomtatványainak feldolgozása során felbukkant egy bibliográfiailag ismeretlen – úgy a német retrospektív bibliográfia (VD 17), mint az RMK III vonatkozásában újdonságnak számító – wittenbergi nyomtatvány.² Gregorius Horst wittenbergi filozófia- és orvosprofesszor *Institutionum Logicarum* c. műve amúgy több kiadást is megért, először 1608-ban, majd 1612-ben és 1618-ban is ki-nyomtatották.³ A Váradon őrzött példány impresszumában azonban 1623 szerepel kiadási évként. A mű második felében néhány 1602-ben lezajlott disputáció Horst által lejegyzett kivonata található, ahol négy magyarországi respondens diák nevére figyeltem fel. Jacobus Mock, Johannes Scharkanger és Martinus Weigmann szerepelnek az RMK III adattárában⁴, Thomas B.

¹ CSONKA Ferenc: Joannes Bocatius kiadatlan versei. = Collectanea Tiburtiana. Tanulmányok Klaniczay Tibor tiszteletére. Szeged, 1990. 241–251.

² HORST, Gregorius: Institutionum logicarum libri duo ... Wittebergae, sumptibus Clementis Bergeri, 1623. Leltárszáma: Káptalan 221 Coll. II., VD 17 = Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts (<http://www.vd17.de/>); RMK III = SZABÓ Károly–HELLEBRANT Árpád: Régi Magyar Könyvtár. III. 1–2. r. Bp. 1896–1898. és pótkötetek: 1–5 füzetek Bp. 1990–1996.

³ VD 17 3:309143G, VD 17 23:281985F, VD 17 1:064720V.

⁴ Mock: RMK III/1135, 7512; Scharkanger: RMK III/1050; Weigmann: RMK III/972, 6052.

Udvarhelinus azonban nem. A VD 17 magyar vonatkozásokban rendkívül gazdag, de még kiaknázatlan adatbázisában a fenti hungarusok nevei mentén keresgélve rögvest sikerült rátalálnom további tucatnyi, az RMK III körébe tartozó, mindeddig számba nem vett nyomtatványra.⁵ Mindegyikben respondensként vagy hosszabb önálló disputációval szerepel a négy diák valamelyike.

A soproni Mock és az erdélyi szász Scharckanger a szakirodalom számára ismert figurák, az előbbi Nádasdy Pál keresztúri nevelője, az utóbbi brassói rektor lett. A református Udvarhelyi Barta Tamás (Szilaginus) után kutatva mindössze annyit sikerült kinyomozni, hogy 1601. június 4-én iratkozott be a wittenbergi egyetemre, ugyanazon hó 11-től a magyar coetus tagja volt, 1602 májusában Görlitzben Miskolci Csulyak István albumába írt köszöntőt és hazatérte után 1605/1606-ban Szürtén volt lelkész.⁶ 1603-ban Wittenbergben megjelent disputációit ottani tanárainak, a coetus akkori tagjainak és otthoni pártfogóinak (Szentandrás István és szikszai Siderius János espereseknek, továbbá kamuthi Lakatos Andrásnak) ajánlotta.⁷

Negyedik hungarusunk – Martinus Weigmann – közzétani tárgyú disputációval (*De possibilibus plantis*) szerepel Horst Váradon őrzött kötetében. A bártfai származású evangélikus Weigmann személyével kapcsolatos esetleges adatok keresgélése során teljesen véletlenül bukkantam rá a jászvásári (Iasi – Románia) „Gheorghe Asachi” megyei könyvtár kéziratárában egy „*Liber Amicorum*”-ra, mely nem egyéb, mint Weigmann Csonka Ferenc által oly nagyon keresett peregrinációs albuma.⁸ A művelődéstörténeti adatok sokaságát tartalmazó kézirat azonban nemcsak a kiadatlan Bocatius vers okán érdekes, hanem egyúttal egyike az oly kevés számú korai peregrinációs emlékeinknek.

⁵ A már jelzett három Horst-kiadáson kívül: VD 17 1:063709W, VD 17 1:063639L, VD 17 3:015134N, VD 17 1:063604C, VD 17 32:632125V, VD 17 1:063615S, VD 17 39:139205G, VD 17 3:015140P, VD 17 23:327225N.

⁶ Valószínűleg szamosudvarhelyi származású; ASZTALOS Miklós: A wittenbergi egyetem magyarországi hallgatóinak névsora 1601–1812. Bp., 1931. 112., SZABÓ Géza: Geschichte des Ungarischen Coetus an der Universität Wittenberg 1555–1613. Halle, 1941. 145., JAKÓ Zsigmond: Miskolci Csulyak István peregrinációs albuma. = Irodalomtörténeti dolgozatok 71. Szeged, 1972. 66., UGRAI János (szerk.): A Tiszáninneni Református Egyházkerület lelkészei. Adattár. Sárospatak–Tiszaújváros, 2007. 177.

⁷ VD 17 1:063615S és VD 17 39:139205G

⁸ Biblioteca Județeană Gheorghe Asachi. Manuscris nr. 8, inv. nr. 50257.

Az *Ungarische Revue* tudósítása szerint az albumot Tar Gáspár ajándékozta a máramaroszigeti református kollégium könyvtárának 1838-ban.⁹ Ott leltárba is vették F. XI. 49. sz. alatt, mely jelzet ma is látható, éppen Bocatius verse felett. A Magyarország Vármegyei sorozat Abauj-Torna vármegyéét és Kassát bemutató kötetében szereplő Bocatius-címer fényképe ebből az albumból származik.¹⁰ Valószínűleg a szigeti református líceumi könyvtár második világháború utáni államosításakor tűnt el a kézirat és azt az 1950-es években vásárolta meg a jászvásári könyvtár egy bukaresti antikváriumban.¹¹ Az egyébként jelentéktelen külsejű kézirat eltűnéséhez, majd kereskedelmi forgalomba kerüléséhez minden bizonnyal hozzájárult a benne lévő rendkívül tetszetős húsz darab színezett címerrajz. Az album 14,5x9,5 cm méretű, tizenkettedrét formátumú, 193 utólag számozott levelet tartalmaz, XVII. századi puhatáblás pergamenkötés védi. Sajnos bekötésekor kissé körbevágták, így néhány bejegyzés csonkult. Ugyancsak sérült (beázott, penészedett) az elején és a végén lévő néhány levél pereme is (a Bocatius verset tartalmazó is). Ettől függetlenül közgyűjteményben őrzik és immár a kutatás számára is elérhető.

Weigmann szülővárosa, Bártfa, a magyarországi protestantizmus egyik legjelentősebb bástyája volt a XVI. század során, a város németajkú polgársága egyértelműen elkötelezte magát a lutheri tanok befogadása mellett. A város főterén álló Szent Egyed templom 1539-ben került az új tan híveinek birtokába és még abban az évben hazaérkezett – a helyi magisztrátus hívására – a Wittenbergben Melanchthon szellemében magas fokú képzést nyert Leonhard Stöckel (1510–1560), aki maga is bártfai származású volt. Stöckel, akit személyes barátság fűzött Melanchthonhoz, sikeresen ötvözte a lutheri doktrínát Melanchthon humanista pedagógiai módszereivel és szellemével. Egész életét az oktatásnak szentelte, a bártfai scholát a korabeli Magyarország egyik leghíresebb és leglátogatottabb oktatási intézményévé fejlesztette. Végzettjeit a wittenbergi egyetem szívesen befogadta, hiszen az oktatás színvonala annak kívánalmaihoz igazodott, a Bártfáról indultaknak szükségtelen volt a baccalaureusi vizsgákat letenniük. Stöckelnek ugyanakkor el-

⁹ Tar máramarosmegyei levéltárnok, majd főszámvevő volt. Az album első levele, melyen Tar Gáspár adományozó sorai és nyilván a szigeti könyvtár pecsétje voltak, sajnos ma már hiányzik.

¹⁰ Abauj-Torna vármegye és Kassa. = Magyarország vármegyei és városai. I. Bp., 1896. 89.

¹¹ A könyvtár értékesebb könyveinek és kéziratainak – elsősorban belső használatra szánt – katalógusában korrekt leírása található az Óromániában többnyire ismeretlen műfajhoz tartozó albumnak. [SCHWARTZ]-KARA, I[ztik]: Manuscrise și cărți rare existente în colecțiile Bibliotecii „Gheorghe Asachi”. Catalog I. Iași, 1972. 11–12.

évülhetetlen érdemei voltak az evangélikus egyházszervezet szellemi kereteinek megszilárdításában. Nevéhez fűződik az eperjesi zsinaton 1549 augusztusában elfogadott *Confessio Pentapolitana*, az ágostai hitvallásnak a hazai viszonyokhoz alakított változata, melyet az öt szabad királyi város (Lőcse, Eperjes, Bártfa, Kisszeben, Kassa) után Ferdinánd császár és a vezető katolikus klérus is kénytelen volt elfogadni. Az 1560-as évektől egészen a századfordulóig az új egyház belső életét meghatározta és megmérgezte a lutheri és a melanchthoni (filippista, kriptokávinista) irányzatok közötti szüntelen torzszalkodás és ennek vitairódmájában Bártfa is főszerephez jutott.¹²

Ebből a közegeből indult az 1575-ben született és valószínűleg mindvégig Bártfán iskolába járó Martinus Weigmann. Peregrinációs albumának előzéklapján Melanchthonnak az *Album Amicorum*-ról szóló gondolatai (*De Lib. Amicorum*) és a humanista orvos-poéta, Johannes Posthius néhány sora olvasható. Legelső bejegyzői a szülőváros két szellemi vezére, Nicolaus Erhard rektor és Severinus Sculteti lelkész voltak. A pfalzi származású Erhard Heidelbergben tanult, majd 1592-ben került *collega*-ként (rangsorban az iskolaigazgató-rektor után következő tanár) Bártfára, ahonnan rövidesen a Horváth (gradeczi Stansith) Gergely szepesi alispán alapította nagyőri evangélikus iskola élére került, majd 1597-ben visszatért Bártfára, immár rektor-ként.¹³ Erhard a németországi hitfelekkel állandó kapcsolatot tartó Horváth oldalán tevékenyen részt vett a fennebb említett dogmatikai vitákban, Horváth halálakor ő mondott gyászbeszédet, majd annak Márk nevű fiát taníttatta a bártfai iskolában.¹⁴ Erhard 1600-ban halt meg Bártfán, pestisben. Sculteti ugyanehhez a szellemi körhöz tartozott, a csepregi kollokviumon (1591) az ortodox lutheránus nézetek fő szóvivője, a helvét irányzat elleni küzdelem egyik vezéregyénisége volt. Bártfai iskolai évek után ugyanott, majd Breznóbányán, Eperjesen, ismét Bártfán és újra Eperjesen volt rektor. 1591-ben a

¹² GUITMAN Barnabás: Stöckel Lénárd és a bártfai reformáció fénykora. = Tanulmányok évszázadok történelméből. Piliscsaba, 2006. 74–81., RITOÓKNÉ SZALAY Ágnes: A wittenbergi egyetem magyarországi promoveáltjai a 16. században. = Tanulmányok a lutheri reformáció történetéből. Bp., 1984. 225–235., SZELÉNYI Ödön: A magyar ev. iskolák története a reformációtól napjainkig. Pozsony, 1917. 49–50., BRUCKNER Győző: A reformáció és ellenreformáció története a Szepességen. I. Bp., 1922. 119–149.

¹³ A tanulmányban szereplő személyek életrajzi adatainak forrásait külön nem jelezzük, általában: SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái. I–XIV. Bp., 1890–1914., ZOVÁNYI Jenő: Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon. Bp., 1977; RMNY I–II. = Régi Magyarországi Nyomtatványok I. (1473–1600) és II. (1601–1635). Bp. 1971–1983., JÖCHER, Christian Gottlieb: Allgemeines Gelehrten-Lexicon. I–IV. Leipzig, 1750–1751., A Thurzó család és a wittenbergi egyetem. = Fontes rerum scholasticarum I. Szeged, 1989., VD 17.

¹⁴ RMNY 789, 847.

bártfai elsőpapi hivatalt foglalta el, 1593-tól az öt felsőmagyarországi szabad királyi város esperesének választották. Evangélikus tanításokat tartalmazó főművét Bártfán nyomtatták ki 1593-ban.¹⁵ Ő is 1600-ban halt meg. Az albumba mindketten 1598 januárjában jegyezték be üdvözlő sorukat.¹⁶

Valószínűleg ebben az évben indult öt esztendeig tartó peregrinációjára a bártfai ifjú, Martinus Weigmann. Egyes források szerint 1598-ban Graz volt az első állomása, ahol Johannes Regius tanítványa volt mindaddig, míg az egyetemről a protestáns tanárokat és a városból a lelkészeiket ki nem utasították.¹⁷ Az albumban semmi nyoma nem maradt mindennek, és a vonatkozó peregrinációtörténeti adattárban sem tűnik fel a neve.¹⁸ Egyetlen – 1599-ben kelt – grazi bejegyzése egy karintiai nemesi család tagjától származik. Ugyanazon források szerint 1599-ben a boroszlói Magdaleneumba, majd rövidesen – 1600-ban – az odera-frankfurti egyetemre látogatott. Ez utóbbi állomások már jól nyomon követhetőek a mintegy másfél tucatnyi bejegyzésből. Boroszlóban az a soproni Jacobus Mock is aláírta az emlékkönyvét, akivel rövidesen együtt tanult Wittenbergben és akivel közösen szerepelnek a Horst-féle kötetben. Úgy tűnik, hogy az itteni bejegyzéseket távozása előtt, 1600. március elején gyűjtötte, e hó idusán ugyanis már Odera-Frankfurtban írtak be albumába, még ebben az évben a lőcsei származású Paulus Cramer, a későbbi eperjesi orvos is. Az 1601. évi frankfurti bejegyzések sorában két tanára, Christophorus Pelargus teológia-, és Maximilianus Strassius jogászprofesszor és rektor mellett két erdélyi szász diák nevével is találkozunk. A szebeni Petrus Besodner és a besztercei Georgius Hendelinus már egy éve Frankfurtban tanultak. Hazatértük után az előbbi nagyszzebeni rektor, majd elsőpap, az utóbbi – egy heidelbergi kitérő után – besztercei rektor, majd szintén városi lelkész lett.¹⁹ Weigmann neve nem szerepel az egyetem anyakönyveiben, ott tehát valószínűleg csak látogatta az előadásokat, nem iratkozott be.²⁰ Jelenlegi ismereteink szerint a nevét megőrző, időrendben első nyomtatvány (1601. május 16.) az a boroszlói egyetemi könyvtárban fennma-

¹⁵ RMNY 715.

¹⁶ Sculteti bejegyzése sajnos nagyrészt sérült.

¹⁷ A Thurzó család ... i. m. 404.

¹⁸ VARGA Júlia: Magyarországi diákok a Habsburg birodalom kisebb egyetemein és akadémiaín 1560–1789. Bp., 2004.

¹⁹ SZABÓ Miklós–TONK Sándor: Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban 1521–1700. Szeged, 1992. 2307., 698. sz.

²⁰ ZOVÁNYI Jenő: A magyarországi ifjak az Odera melletti frankfurti egyetemen. = Protestáns Szemle I./1. Bp., 1889. 178–202.

radt kilencleves vizsgatézis, melyben üdvözlő verset írt Petrus Besodnerhez, aki teológiai tárgyú kérdésekben volt respondens.²¹

Weigmann 1601. június 15-én iratkozott be a wittenbergi egyetemre,²² Bártfa jó hírnevével és minden biznnyal otthoni mentorainak ajánlásával felvértelve. Hosszabb-rövidebb megszakításokkal 1604. májusáig, azaz öt szemeszternyit tartózkodott Felső-Szászországban.

Időközben 1602 áprilisában Lipcsébe, augusztusában Prágába utazott. A lipcsei egyetemet valószínűleg csak meglátogatta és néhány előadást hallgathatott, albumában azonban megtalálható a neves humanista, Matthaues Dresser professzor bejegyzése mellett Cornelius Becker városi elsőpap-teológusé, Georgius Weinrich teológiaprofesszoré és a kassai Christophorus Teuffelé is (aki itt szintén nem volt beiratkozott diák, a későbbiekben lőcsei jegyző és szenátor lett).

A prágai augusztusi út alkalmával jeles személyiségekkel, a jogász végzettségű, nagyműveltségű, soproni tanácstag (később polgármester) Lackner Kristóffal és pozsonyi kollégájával, Christoff Schäterrel találkozott. A császári adminisztráció környezetében otthonosan mozgó Lacknerről tudjuk, hogy folyamatosan tagja volt a prágai udvarba induló soproni városi küldöttségeknek és tudomásunk van az 1602. augusztusában tett útjáról is.²³ 1603. július első napjaiban – útban Helmstedt felé – Magdeburgban is időzött, ott egyháziakkal jegyeztetett be albumába, majd szinte az egész hónapot a helmstedti Academia Julia falai között tölthette.²⁴ Ott neves tanárok egész sora szignálta emlékkönyvét: Henricus Boëthius, Daniel Hofmann és Cornelius Martini teológia-, Johannes Barter és Statius Borcholten jogász-, Johannes Sigfrid orvosprofesszor, továbbá Valentinus Schindler filológus és héber nyelvtudós, a sokoldalú humanista Johannes Caselius filológus és jogász, végül Henricus Meibom történész és poeta coronatus.

E rövid kitérőktől eltekintve Weigmann majd végig Wittenbergben tartózkodott. Az 1601 júniusa és 1604 májusa közötti időszakban közel 70 baráti hangú bejegyzés került albumába, jeles tanárai és egyetemi társai kéznyomát egyaránt megőrizve. Tanárai közül a magyarországi hitvitákba is bekapcsol-

²¹ RMK III/972.

²² ASZTALOS: i. m. 112.

²³ KOVÁCS József László: Lackner Kristóf és kora 1571–1631. Sopron, 1972. 17.

²⁴ Az Academia Julia magyarországi hallgatóiról szóló tanulmány sajnos nem közli a XVII. században ott beiratkozók mindössze 16 hungarus nevét, ám bizonyos, hogy Weigmann itt sem került – Lipcséhez hasonlóan – beiratkozotti státusba. Vö. FUTAKY István: Magyarországi és erdélyi diákok a kisebb német egyetemeken (16–19. század) = Régi és új peregrináció II. Bp.–Szeged, 1993. 517–521.

lódó Aegidius Hunnius, továbbá Salomon Gesner, David Runge, Leonhard Hutter teológusok, Bartholomaeus Reusner és Wolfgangus Hirschbach jogászok (mindketten rektorok), Daniel Sennert, Jacobus Cocus és Ernestus Hettenbach orvosprofesszorok, a matematikus és fizikus Andreas Schato, Martinus Hilwig filozófus, Laurentius Rhodomann és Fridericus Taubmann történészek, továbbá a jeles szónok és poéta Adamus Theodorus Siberus írtak baráti, buzdító, búcsúzó, vagy esetenként szűkszavú sorokat az emlékkönyvbe. Weigmann egy sor bejegyzés esetében – utólagos információi alapján – kereszttel jelölte a személy elhalálozásának tényét, vagy a jelesebb életpályák állomásait. Többek között így szerzünk tudomást arról, hogy kortársai közül Matthias Höe doktorátust szerzett,²⁵ Conradus Ruhelius schliebeni, Nicolaus Hunnius pedig eulenburgi superintendensek lettek. Helfricus Ulricus Hunnius a wittenbergi és giesseni akadémiákon egyaránt oktatott, a boroszlói Michael Döring pedig orvostudor és a giesseni akadémia professzora lett. Hermannus Samsonius visszatért szülővárosába, Rigába, és ott lett városi lelkész, majd superintendens. Talán nem véletlenül került az albumba a Thurzó György nádorral személyes kapcsolatot tartó idősebb Polycarpus Leyser szász udvari prédikátor bejegyzése sem. Wittenberg szellemének méltó megörökítésére Weigmann még 1601 októberében aláírta albumát Melanchthon azonos nevű fiával, aki városi jegyző volt, majd 1603-ban I. Keresztély szász választófejedelem (1560–1591) fiával is. A választófejedelem a filippistáknak nagyobb teret engedő irányvonal képviselője volt, az 1603-ban is uralkodó utódjával, II. Keresztéllyel ellentétben, aki az ortodox lutheri irányzat híve volt.

Számunkra különös jelentőséggel bírnak a hungarus bejegyzők. A wittenbergi egyetemet ekkortájt már elsősorban csak lutheránus ifjak látogatták, így talán nem meglepő, hogy az albumba bejegyző magyarországiaknak a fele erdélyi szász. Egyikük kivételével brassói származásúak. Ugyanakkor ez Weigmann kapcsolat- és barátságépítésének irányultságát is tükrözheti, nyilván ő is úgy gondolta, hogy Stöckel bártfai és Honterus brassói iskolájának diákjai között szükséges és természetes a barátság. Az emlékkönyv legelső wittenbergi bejegyzője (Weigmann subscribálása előtt) Georgius Hirsch, aki hazatérte után – igen korai haláláig (1607) – brassói rektor lett. Jacobus Greff kétszer is bejegyeztet az albumba, 1601 és 1602-ben. Ő szintén rendkívül korán meghalt (1606), rövid ideig a brassói iskola rektora, majd eceli lelkipásztor volt. Christian Benckner jegyző volt, majd a brassói városi

²⁵ Drezdai udvari főprédikátorként írt evangélikus katekizmus 1650-ben Trencsénben is megjelent, biblikus cseh nyelven: RMNY 2347.

nagytanács szóvivőjének választották, Simon Massa – kinek apja is Wittenbergben tanult – 1608-ban már meghalt, Daniel Reipthius Vidombákon, majd Feketehalmon volt lelkész, utóbb barcasági dékánna választották.²⁶ A szászkeresztúri Nicolaus Schwartz későbbi pályafutása számunkra ismeretlen.²⁷

A Turóc vármegyei David Eliae, aki 1599-ben a mosóci iskola tanulója volt, hazatérte után lelkészként működött.²⁸ A kassai Johannes Matern 1597-ben – nagyőri v. bártfai (?) diákként – verset írt a Horváth (gradecki Stansith) Gergely halálára Nicolaus Erhard bártfai rektor által összeállított gyűjteménybe.²⁹ Horváthnak Márk nevű fia – aki korábban, mint már említettük, a bártfai iskolában tanult Weigmann-nal és a fenti Maternnel együtt – rendkívül szép, címeres üdvözléssel örökítette meg nevét. Késmárki Thököly Miklós (a Nádasdyakkal, Thurzókkal, Homonnayakkal, Révayakkal rokonságban álló előkelő evangélikus főnemes, báró Thököly Sebestyén fia) ebben az időszakban Görlitzben, majd Heidelbergben tanult, bejegyzése wittenbergi látogatásakor kerülhetett Weigmann albumába. 1604-ben, Weigmann utolsó peregrinusi esztendejében jegyezték be nevüket a beszercebányai Laurentius Ossitius, a bajmóci Nicolaus Fidicinis (Thurzó György alumnusa, hazajövele után biccei tanító és lelkész, 1622 után superintendens), Martinus Sculteti (Severinus Sculteti bártfai lelkész fia, Thurzó György biccei iskolájának rektora – s mint ilyen, Thurzó Imre tanítója –, majd személyi titkára és bécsi megbízottja lett), Petrőczy Miklós (a Mohács után Horvátországból Trencsén megyébe került és evangélikussá lett nemes család leszármazottja), továbbá Christianus Pertinger és Jacobus Aichinger pozsonyi származású diáktársak.

Négy esztendei peregrinációja során Weigmann a szokásoknak megfelelően igyekezett legnevesebb professzorai és más jeles, tudós személyek aláírását és bejegyzését megszerezni, de hangsúlyosan tettenérhető az útra bocsájtó felsőmagyarországi evangélikus közegehez (Thurzó – Horváth – Erhard – Sculteti) közelállókkal, annak szellemi holdudvarába tartozókkal való lankadatlan kapcsolattartás is.

Wittenbergi egyetemi éveinek egy-egy jelentősebb mozzanatát három nyomtatvány örökítette meg: a Horst-féle kötet négyrendbeli kiadásáról már szóltunk, továbbá a wolfenbütteli Herzog August könyvtárban maradt fenn az a négylevelű nyomtatvány, amelyben Jacobus Cocus orvosprofesszor

²⁶ SZABÓ – TONK: i. m. 341., 389., 699., 955., 2479. sz.

²⁷ Uo. 2114. sz.

²⁸ RMNY 852., 1705.

²⁹ RMNY 789.

előtt fizikai kérdésekben respondeál 1602. március 13-án³⁰, végül a hallei egyetemi könyvtár őrizte meg a Salomon Gesner teológiai professzor előtt 1603. november 22-én megvédett vizsgatéziseit.³¹ Ez utóbbi kettőt Weigmann Bártfa város elöljáróinak ajánlotta, hiszen a város alumnusa lehetett.

Weigmann 1604. május hó közepén indult vissza hazájába wittenbergi magiszteri (?) fokozatával a tarsolyában.³² Néhány napot Boroszlóban töltött, itt Sárossy Mártonnal – Rákóczy Zsigmond íródeákjával – és gönczi Szabó Györggyel, Kassa város egyik jeles kereskedőpolgárával találkozott. Szabó néhány hónap múlva már a kassai magyar polgárság és az ottani Bocskai-párt hangadója volt.³³ Weigmann útja a tescheni hercegség fővárosán keresztül vezetett, ahol a helyi iskola vezetőjével és az udvari prédikátorral is bejegyztetett albumába. Ez utóbbi – Georgius Fabricius – azonos a későbbi (1609–1617) kassai német vezető lelkésszel, kinek prédikációi nyomtatásban is megjelentek.³⁴ Weigmann júniusban érkezhett meg a Szepességbe – Lőcsére – ahol Paulus Hertelius szepesi kamarai regesztrátor és a korábban szintén Wittenbergben tanult Petrus Zabeler elsőpap fogadta.

A néhány 1604–1606 közötti albumbejegyzés némi magyarázatra szorul. Bocskai álmosdi győzelme (1604. október 15.) után a hadi események felgyorsultak és közvetlen hatással voltak Felsőmagyarország városainak életére is. A zömmel németajkú, lutheránus polgárságot kezdettől dilemma elé állították a kibontakozó események. Egyfelől egy hagyományos császárpártiság és a magyar rendiséggel szembeni ellenszenv, másfelől a császári seregek beszállásolásának katasztrofális gazdasági folyamánai és az éppen ezidőben kibontakozó Habsburg protestánsellenesség arra ösztökölték a városi polgárságot, hogy a szabadságharc egész ideje alatt némi opportunizmussal az éppen aktuális hadműveleti helyzettől függően viszonyuljanak a két szembenálló félhez. Kassa talán kivételt képezett, a városvezetés és Bocatus János városbíró már 1604. október 28-án hűséget esküdött Bocskainak és azt mindvégig meg is tartotta. Bártfa és Eperjes november 10–11-én hitlevelet bocsátott ki Bocskai felé, ám a császáriak sikertelen kassai ostromát követően Basta menekülő, visszahúzódó seregét Eperjes – némi huzavona

³⁰ VD 17 23:327225N

³¹ VD 17 3:015140P

³² A látókörünkbe került források egyikében sem szerepel a szokásos M betű a neve előtt, azonban hosszú peregrinációja végén Wittenbergben hihetőleg megszerezte a magiszteri fokozatot.

³³ J. ÚJVÁRY Zsuzsanna: Kassa és a Bocskai-szabadságharc kezdete. = *Confessio* 2006/3. 38–50.

³⁴ RMNY 1015.

után – december 9-én befogadta.³⁵ Eperjes, a hajdúcsapatok többszöri támadását kivédve, a szabadságharc végéig császári kézben maradt. Bástya távoztása (1605. április 7.) után is öt zászlóalj, mintegy 2000 fő császári katonaság a városban állomásozott, annak és a környező településeknek igen nagy nyomorúságára.³⁶ Weigmann 1604 júniusának végén tehát Lőcsén volt és feltételezhetjük, hogy ötesztendei távollét után igyekezett hazatérni szülőföldjére. Azt már lehetetlen megállapítanunk, hogy milyen körülmények között érkezhetett Eperjesre, de a források és az album bejegyzései is azt támasztják alá, hogy 1604 végétől 1606 második feléig e városban tartózkodott, ahol a helyi evangélikus kollégiumban konrektor volt.³⁷ Ezidő alatt hat császári tiszt örökítette meg nevét emlékkönyvében, barátságuk vagy alkalmi ismeretségük jeléül.³⁸ Egyikük csak néhány nappal élte túl találkozásukat, ugyanis a közeli Kellemes falu melletti szálláson lelte halálát, amikor Lippai Balázs hajdú rajtaütéssel megsemmisítették táborukat.³⁹ Az *Album Amicorum* műfajában ritkaságnak számító miniatűr rajz is ekkor került az emlékkönyvbe: a Margreta Freinzlin (szül. Fenin?) címeres bejegyzése melletti oldalon Eperjes város erősítéseinek színes akvarellrajza látható, közelében portyázó hajdúkkal, *Excursio haidonica* felirattal. Valószínűleg a bejegyző hölgy keze munkája.

1607 után a bejegyzések ritkulnak és arra utalnak, amit a forrásokból is tudunk, miszerint Weigmann – a meissení születésű Leonhard Martini távoztával – a bártfai iskola rektori tisztségét foglalta el,⁴⁰ mindennapjait az oktató munka kötötte le. A kolozsvári illetőségű Walthausen (?) még collegaként üdvözli 1607 első napján, rövidesen azonban rektorrá választották. Valentinus Wisthius wittenbergi peregrinációjából utazhatott haza Erdélybe,⁴¹ amikor Bártfán valószínűleg Weigmann vendége volt ugyanezen év elején és Fridericus Usrai eperjesi lelkész is ekkor jegyzett be az albumba. Mint említettük, a bártfai iskola komoly hírnévnek örvendett, a

³⁵ NAGY László: A Bocskai szabadságharc katonai története. Bp., 1961. 84., 103–104., 153., 204–220., 254–255.

³⁶ A szepességi városok ekkori közállapotáról és Eperjes nyomorúságos helyzetéről szemléletes képet nyújt HAIN Gáspár: Szepességi avagy lőcsei krónika és évkönyv a kedves utókor számára. Bp., 1988. 119–140.

³⁷ A Thurzó család ... i.m. 404.

³⁸ Martinus Keppell; Lazarus von Schwendi; Hans (?) Obryster Lajtten; Ernfried von Puchheim; Wolf. von Schonberg; Wilhelm a Kalkum Lohausen.

³⁹ NAGY: i.m. 207.

⁴⁰ KLEIN, Johann Samuel: Nachrichten von den Lebensumständen und Schriften Evangelischer Prediger in allen gemeinen des Königreichs Ungarn. III. Pest, 1873. 108.

⁴¹ SZABÓ – TONK: i. m. 2813. sz.

felsőmagyarországi evangélikus nemesség és polgárság szívesen íratta ide fiait. Weigmann bejegyzői között találjuk – néhány, számunkra ismeretlen név mellett – például Elias Láni fiát, Isaacus Lánit. Elias a Horváth-féle nagyőri iskolának volt a tanulója majd tanára, később turóci esperes és superintendens, 1608-tól Thurzó György udvari papja. Isaac – Weigmann tanítványa – a wittenbergi egyetemre iratkozott be (1614) Thurzó alumnusaként, hazatérte után Biccseán majd Trencsénben lett rektor. Lónyai Zsigmond (L. István tokaji és szatmári várkapitány fia) 1610-ben, bribéri Melith György báró – Homonnai Drugeth György familiárisa és tanácsosa – valamikor 1607–1610 között, az 1627-ben katolizáló Révay László 1618-ban jegyezte be nevét az emlékkönyvbe. Ugyancsak tanítványa volt a beszercebányai Georgius Roth és a lehotai Adamus Proserchomus. Az előbbi a wittenbergi egyetemre iratkozott be 1617 áprilisában, az utóbbi a toruni akadémiai gimnázium irányába vette útját.

Weigmann életének kevésbé ismert epizódja az, amikor Thurzó Imrét – a nádor fiát – elkísérte nevezetes wittenbergi útjára. 1615 júliusában Weigmann már Biccseán tartózkodott, ahol maga Thurzó György nádor is aláírta albumát, Elias Lánival együtt. A Thurzó Imrével foglalkozó irodalom nem említi Weigmannat a nagyszámú kíséret tagjai között.⁴² Széleskörű ismeretségeit az ifjú Thurzó azonban nyilván igénybe vehette, szeptember 21-én szignált is albumába. Ugyanezen hó folyamán az egyetem nagyírú tanárai közül Balthasar Meisner, Jacobus Martini és Fridericus Balduin is aláírta emlékkönyvét. Meisner és Balduin egyaránt régi barátjának titulálja őt. Weigmann korábban visszautazott Magyarországra, mint Thurzó és kísérete, 1616 januárjában már Kassán tartózkodott.

Kassán Johannes Kraus, a szepesi városok provizora, Thurzó György nádor bizalmi embere január 18-án, Bocatius János 19-én és 20-án jegyzett be Weigmann emlékkönyvébe. Ez utóbbi alkalommal Bocatius dúccal nyomott címere mellé írt néhány sort. Ezt – mint korábban láttuk – már háromszor is közölték. Az 1594 óta Magyarországon tartózkodó koszorús költő, kassai rektor és városi bíró, majd polgármester alkalmi verseinek, köszöntőinek, leveleinek mindenikét Bártfán nyomtatták 1611 előtt, és tudvalevő, hogy szoros kapcsola volt az ottani evangélikus értelmiséggel. Weigmann személyesen azonban hihetőleg csak a fogságból való szabadulása (1610) után ismerhette meg. 1616. január 19-én rövid verssel kedveskedett neki, illetve albuma bejegyzőinek és majdani olvasóinak:

⁴² KUBINYI Miklós: Bethlenfalvi gróf Thurzó Imre 1598–1621. Bp., 1888. 9–11.

Ad
Dom. Lectores et
Inscriptores

*Maeonides tam grandis erat nuce clusus; in Albi
Stare qveunt parvo nomina magna libro
Qvos genus, aut amplos sua reddidit incluta virt(us)
Ecce, vides, parvo, Lector, inesse s(...)
Coeli coelorum neqveunt quem pr(...) castae
Matrice in parva virginis ipse f(...)
Magnifici, Magniq(ue) viri, Weig(man)nus, eodem
Qvo cupit esse loco, sitis amab(...) loco*

F. Joan. Bocatius P. L. C.
Consularis Cass.
Anno
Praecedente Iubileum Lutheranium
Jan. 19.

A további bejegyzések közül azt a hármat említénénk, melyek a kisszebeni zsinat alkalmával, 1618-ban kerültek az albumba, Petrus Zabeler superintendensét, a szászországi származású Elias Ursinus lőcsei rektor-lelkészét és Stanislaus Horlerét. A lőcsei származású Horler ekkortájt érkezhetett haza nyugati peregrinációjából, 1616-ban még egy strassburgi nyomtatványban – diákként – ír üdvözlőverset,⁴³ később iglói lelkész lett. Az ő kezétől származik az emlékkönyv egyetlen magyar nyelvű mondata:

Job embernek az igazhitt az arannyalis dragab

Ugyancsak 1618-ban, Eperjesen keltezte bejegyzését a Weigmann-nál kissé korábban, szintén Wittenbergben tanult Melchior Rohaczius, aki hazatérte után eperjesi rektorként tevékenykedett, majd németlipcsei lelkésznek választották.

Weigmann Partheim Sax halála után, 1620-ban választották meg bártfai lelkésznek, azonban rövid – mindössze két évig tartó – szolgálat után áldozata lett az országszerte dühöngő pestisjárványnak, 1622. augusztus 29-

⁴³ RMK III/1177.

én elhunyt. Csak Bártfa városában 2000 lélek pusztult el ekkor.⁴⁴ Közösségében elfoglalt helyét és megbecsültségét mutatja, hogy emlékét rövidesen díszes epitáfium örökítette meg a templom szentélyének falán, a főoltár szomszédságában.⁴⁵ A szellemiekkel kellőképpen felvértezett iskolamester-lelkész az oktatásnak élt, nem hagyott hátra jelentős irodalmi alkotásokat, a már említett wittenbergi nyomtatványok mellett működésének nyomát csupán néhány bártfai és egy hanai nyomtatványban fennmaradt alkalmi verse őrizte meg,⁴⁶ továbbá egyetlen album amicorumban – Johannes Farsiuséban – találtuk meg bejegyzését.⁴⁷ Peregrinációs albumának közzétételével a hazai művelődéstörténet egy kevésbé ismert alakjának állítanánk emléket.

⁴⁴ MYSKOVSZKY Viktor: Bártfa középkori műemlékei. A Szent Egyed templomának műrégészeti leírása. Bp., 1879. 120–121; KLEIN, Johann Samuel: Collectanea historiae ecclesiasticae Bartphensis Augustanae confessioni addictorum 1786. OSZK Kézirattár Quart. Lat. 1105. fol.9.

⁴⁵ MYSKOVSZKY i.m.; MIHALIK József: Vezető a Sárosvármegyei Múzeum gyűjteményeiben Bártfán. Kassa, 1906. 65–66.

⁴⁶ RMNY 949., 975., 1030., 1098.; RMK III/6052.

⁴⁷ OSZK Kézirattár Oct. Lat. 154. (Wittenberg, 1603).

[ALBUM AMICORUM]⁴⁸

Bártfa

1598:

– [Severin]us Sculteti ecclesiae Barth. [past.] ... senior ...(+)[sérült bejegyzés]
jan. 21. – M. Nicol. Erhardus a Dalheim Palatinus, rector Scholae Bartph. (+)

Grác

1599:

– Gabriel Schafman von Hemerles

Boroszló

1600:

márc. – Christophorus Schultius M. (+)
márc. 5. – M. Elias Bonvinius Vratislaviensis ecclesiae Minister (+)
márc. 7. – Conrad Neost... Sil. [sérült bejegyzés]
márc. 8. – Laurentius Scholzius a Rosenaw F. Vratisl. Sil.
márc. 8. – Iacobus Mockh Soproniensis [sérült bejegyzés]
márc. 10. – Hanns (Ts)chöls

Odera-Frankfurt

1600:

– Adamus Nie(...)ky eques Polo... [sérült bejegyzés]
– Paulus Cramerus Leuchoviensis Scep. (med. d. Eperies.) [sérült bejegyzés]
márc. 14. – Lucas Judex [sérült bejegyzés]

1601:

febr. 21. – Petrus Besodnerus Cibinien. Transylvanus (pastor eccl. Cibiniens. in Transylvania +)
febr. 21. – Georgius Hendelinus Bistriciens. Transylv. [sérült bejegyzés]
Pünkösöd – Christoph. Pelargus D.
jún. – Maximilianus Strassius J.V.D. (pro tempore Magnificus Academiae rector)
jún. 1. – David Titz Vratisla. Sil.
jún. 1. – Paulus Elberus Vratisl. Sil.

⁴⁸ A bejegyzők neveit az áttekinthetőség kedvéért időrendi – és a bejegyzések helyszínei szerinti – sorrendben közöljük; Kerek zárójelek között szerepelnek Weigmann utólagos megjegyzései.

Wittenberg

év nélkül:

- *Barthol. Reusnerus D.*
- *Ernestus Hettenbach Med. D. (+)*
- *Andr. Schato Med. D. (+ Mart. 1603)*
- *Frid. Taubmanus p. et profess.*
- *Jacobus Cocus (+)*

ápr. 13. – *Balthasar Keselboden Carinthus* [sérült bejegyzés]

jún. 15. – *David Eliae*

1601:

- *Thomas ...* [négy kottasorral] [sérült bejegyzés]
- *Christophorus Fridericus L. Baro a Schönburgk, dominus in Glaucha et*

Waldenburgk

jún. 8. – *Georgius Hirscherus Coronen. Transylv. (+ obijt ... Coronae in Trans.)*

jún. 12. – *Jacobus Greff Coron. Saxo-Transylvanus (+ obijt in Transylvania)*

júl. 17. – *Ioachimus Gerhardus Stolp. Pom.*

okt. 3. – *Casparus Magnus a Minckhuitz B. in Minckhuitzburgae* [színezett címerrel]

okt. 3. – *Carolus Richardus a Minckhuitz B. in Minckhuitzburgk* [színezett címerrel]

okt. 18. – *Henricus Steigerus Mülbürg. Misn.*

okt. 20. – *Aegidius Hunnius D. (+ in Christo abdmivit Witteb. 1603. 5 Apr.)*

okt. 20. – *Salomon Gesnerus D. (+)*

okt. 20. – *Philippus Melanthon (Philippi Mel. filius)*

okt. 21. – *Jacobus Praetorius Riga Livo.*

Lipcse

1602:

ápr. 26. – *Matthaeus Dresserus (+)*

ápr. 26. – *Georg. Weinrich D. (+)*

ápr. 26. – *Cornelius Becker Th. D.*

ápr. 26. – *Christophorus Teuffelius Cassoviensis*

Wittenberg

1602:

- *Jacobus Greff Coron. Transylv. (rector scholae Coron. designatus +)* [színezett címerrel]

- *Laurent. Rhodomanus prof. (+)*

- *M. Martinus Hilwigius eth. prof. ... Collegij philosophici decanus*

- ápr. 13. – *Nicolaus Schwartz Crucensis Transylvanus*
ápr. 30. – *Adamus Theodorus Siberus poëta et orator. (+)*
ápr. 30. – *Daniel Sennertus phil. et medic. d.*
ápr. 30. – *Leonhardus Cöppen V. J. D.*
máj. 2. – *Polycarpus Leyserus D. (+)*
máj. 4. – *David Rungius D. (+)*
máj. 4. – *Leonh. Hutterus D. (+)*
máj. 15. – *Joannes Matern Cassovien. (+)* [színezett címerrel]
júl. 21. – *M. Andreas Timplerus Stolpensis*

Prága

1602:

- aug. 6. – *Cristophorus Lackhner J. V. D.*
aug. 7. – *Christoff Schäter*

Wittenberg

1603:

- *Christiani I. electoris Saxoniae filius*
– *Wolfgangus Hirschbachius J. V. D. (pro tempore ... rectoris Acad. Witeb. +)*

- febr. 2. – *Isaac von Brandenstein*
febr. 11. – *Godtfriedt von Wil...*
febr. 11. – *Marcus Horvath atr. Stansith de Gradecz (+)* [színezett címerrel]
ápr. 2. – *Bartholomaeus Bilow a Bilow March. Sacri Palatij comes, eq. ...*
ápr. 14. – *Gartlegij Marchionus*
ápr. 18. – *Helvicus Garthius D.*
máj. 6. (?) – *Joannes Codavius* [sérült bejegyzés]
máj. 20. – *Paulus Claus Viennens. med.*
máj. 20. – *Johannes Palemonius Magdeburgensis med. stud.*
jún. 23. – *Christophorus L. B. a Rappach dominus in Prunn etc.* [színezett címerrel]
jún. 23. – *Nicolaus Theökeöli L. Baro Ungarus in Keißmarck (+)*

Magdeburg

1603:

- júl. 3. – *Ludovicus a Lochon decanus metrop. eccl. Magd.*
júl. 3. – *Paulus Cellarius Munerstadius, canonicus et ... vicarius*
júl. 4. – *Ludovicus a Lochon Jun. ... metrop. eccl. canonicus*
júl. 4. – *Georg. Rollenhagen (scholae Magdeburg. rector +)*

Helmstedt

1603:

- *M. Valentinus Schindlerus*
 – *Sebastianus Schroderus Flenspurg. Holsatus*
 júl. 10. – *Johannes Barterus J. V. D. ... professor institutionum iuris*
 júl. 10. – *Johannes Sigfridus phil. et medicin. doctor et profess.*
 júl. 10. – *Stattius Borcholten J. V. D.*
 júl. 23. – *Daniel Hofmann D.*
 júl. 23. – *Cornelius Martinus Antwerpianus professor publicus*
 júl. 23. – *Jo. Caselius (+)*
 júl. 25. – *Henricus Meibomius poeta coronatus ... poetarum et historicorum
 interpres ord.*
 júl. 28. – *Henricus Boëthius Th. D.*

Magdeburg

1603:

- aug. 3 – *Philippus Gallus in metropolitanae Magdeb. ecclesiae pastor*

Wittenberg

1603:

- szept. 27. – *Matthias Pflubgpeil Pragensis*
 nov. 10. – *Johannes Regius Dantiscanus Borussus (licentiam in theol. ... sub
 praesidio D. Mylij ... 1604)*
 dec. 21. – *Matthias Höe (insignib. doctoratibus coronatur Ao. 1604. 6. Martij
 Witebergae, decano Leon. Hütt, rect. Ern. Hettenbach)*

1604:

- márc. 14. – *Laurentius Ossitius*
 ápr. – *Loth. von Weißenbach [színezett címerrel]*
 ápr. 2. – *M. Conradus Ruhelius (superintendens Schliebensis)*.
 ápr. 2. – *M. Michael Döring Vratislavia-Silesius (doctor med. et prof. p. in Acad.
 Giessenae)*
 ápr. 4. – *Nicolaus Fidicinis Bajmociensis Pannonius*
 ápr. 4. – *M. An... Bercavius Pontanus Saxo*
 ápr. 4. – *M. Burchardus Jockerd Belicensis Marchio.*
 ápr. 12. – *Martinus Scultetj*
 ápr. 13. – *Franciscus Gschwind in Zwischenwessern Carinthus*
 ápr. 15. – *Nicolaus Petroczyj de Petröcz*
 ápr. 26. – *Jacobus Aÿchinger [színezett címerrel]*

- ápr. 26. – *Nicolaus Hunnius Marpurgensis Hassus (D. Theol. et superintend. Eulenburg., prof. theol. in Acad. Witeb.)* [sérült bejegyzés]
ápr. 27. – *Helfricus Ulricus Hunnius Marpurgensis Hassus (D. et professor in Acad. Witeb. et Gies.)*
ápr. 30. – *Christianus Bencknerus Transy. (+)* [színezett címerrel]
máj. 3. – *Joannes Widerus Veclapontinus Austriacus*
máj. 3. – *Hermannus Samsonius Riga-Livonus (pastor eccl. Rigensis metropol. Livon.)*
máj. 7. – *Christophorus Pertinger Posenien. Pannon.* [színezett címerrel]
máj. 7. – *Simon Massa junior Coronaeus Transy. Barzen. (+ obiit Coronae in Transsylvania)* [címerrel]
máj. 8. – *Daniel Reipthius Coron. Transsylv. (+)*
máj. 8. – *Jacobus Martini* [sérült bejegyzés]

Helységnév és évszám nélkül:

- *Laurentius Fabri Belensis, pastor ... in villa Ri(...)dorff*
– *Valentinus Scheide Altenb. Misn.* [sérült bejegyzés]
márc. 21. – *Joan. Bernardus Gejman in Gelfpach à Trattenrach haeres in ... Austr. (obiit 7. Maji 16...)* [színezett címerrel]

?

1604:

- *Franciscus Nosenus Mediolanensis civis Lugani Italus*

Boroszló

1604:

- máj. 21. – *Martinus Sarossius*
máj. 26. – *Georgius Zabo Ungarus* [színezett címerrel]

Teschen

1604:

- *Ioan. Vulpius Sil. scholae Teschinen. moderat.*
Pünkösd – *Georgius Fabricius junior Falcobergen. Sil. illustr. Aulae Teschinensis concionator, ecclesiarumque ejusdem ducatus inspector*

Lőcse

1604:

- *Pauli Herthelius suae Maest. Caes. ac Reg. Camerae Scepus. Registrator* [az évszám utólagos; a helység bizonytalan]

jún. 19. – *M. Petrus Zablerus eccl. Leutsch. pastor*

Eperjes

1604:

– *Hans ... Obrister Lajtten.*

dec. 25. – *Martin Keppell (+ in conflictu Kelemesiensis 30 Decemb. ... a Turcis, Tartaris, et haidonibus ...)*

1605:

szept. 13. – *Lazarus von Schwendi Obr.* [színezett címerrel]

szept. 29. – *Wolf. von Schonberg* [színezett címerrel]

okt. 17. – *Wilhelmus a Kalkum cognomento Lohausen* [színezett címerrel]

1606:

– *Margreta Freinzlin neue geboren F(en)in (+)* [színezett címerrel és Eperjes rajzával]

– *Ernfried v. Pucheim Freih.* [színezett címerrel]

szept. 12. – *Mich. Schönleben* [színezett címerrel]

Bártfa

1607:

jan. 1. – *Walthausen Pudler ... wonnhafft in Clausenburg (+)*

feb. 26. – *Valentinus Wisthius Saxo Transylv.*

ápr. 25. – *Fridericus Usrai pastor eccl. Epperies. (+)*

?

[1604-1610 között]:

– *Baro Georgius Melith de Bribér*

Bártfa

1610:

máj. 23. – *Sigismundus Loniai de eadem*

1613:

júl. 24. – *Isaacus Lanij*

1614:

jan. 2. – *Wegierskj Johannes* [fiai: *Nicolaus* és *Abrahamus*]

jún. 2. – *Stephanus Przywicky Pannonius*

Nagybiccse

1615:

júl. 6. – *Comes Georgius Thúrzo comes perpetuus de Arva ... palatinus*

júl. 6. – *Elias Lanij pastor eccl. Bitschensis, et per cottus Trencsiniens., Liptoviens. et Arven. superatten. (+)*

Wittenberg

1615:

szept. 20. – *Balthasar Meisnerus D. Theol.*

szept. 21. – *Fridericus Balduinus D.*

szept. 21. – *Comes Emericus Thurzo de Arva*

szept. 24. – *M. Zacharias Sommer pastor ecclesiae Cassoviensis in Hungaria [az évszám bizonytalan]*

szept. 25. – *Jacobus Martini prof. log. et phil.*

okt. 6. – *Georgius ... L. B. Suecus*

Kassa

1616:

jan. 18. – *Joannes Kraus de Lublo Ill. D.D. Comiti Regni Hung. Palatino a Secretis [színezett címerrel]*

jan. 19. – *Joan. Bocatius P. L. C. consularis Cass.*

jan. 20. – *Bocatius consularis Cass. [címerrel]*

?

1616:

márc. 6. – *Georgius Fejerpatakj judex nobilium com. Ljptovien.*

Bártfa

1616:

nov. 26. – *Georgius Rotth Neosol. [sérült bejegyzés]*

1617:

febr. 8. – *Johannes Barczi*

febr. 8. – *Ambrosius Che(rsec)ij (+)*

jún. 19. – *Nicolaus Czemicky*

júl. 19. – *Adamus Proserchomus Montano-Lehotensis ... in illustre Athenaeum Thoruniense discessurus ...*

nov. 3. – *Petrus Bajchj vicecomes cottus Arven.*

1618:

– *Wolfgangus Musculus pastor germ. eccl. in Cassovia*

júl. 28. – *Ladislaus Rewaj de eadem*

Kisszeben

1618:

okt. 4. – *M. Petrus Zabelerus pastor Leutsch. et superintendens*okt. 4. – *M. Elias Ursinus rector Leutschov. ... Cibinij finita synodo*okt. 4. – *M. Stanislaus Horlerus ... finita synodo Cibinii***Eperjes**

1618:

dec. 4. – *Melchior Rohaczus eccl. Teuto-Lipschensis pastor ac Sedis Scepulis Comitatus Lipto. senior***Bártfa**

1620:

ápr. 14. – *Jonas Volckwertzius Husanus Holsatus*

?

1621:

máj. 17. – *Hieroslaus Zmeskal de Domanovecz S. Regiae Mattis consiliarius, necnon Septem Montanarum Regiarum liberarum in Hungaria supremus Cameragraffius***Helységnev és évszám nélkül:**– *Sigismundus Toppertzer***SUMMARY****ANDRÁS EMÓDI****Martinus Weigmann's peregrination album**

In our essay we introduce an album that has been mentioned by scholars but it was thought to have been lost (*Album Amicorum, Stammbuch*). From 1838 the album was owned by the grammar school of Máramarosziget (Sighetul Marmatiei, Romania) but after the nationalization of the school the album disappeared. It was not long ago that we were able to find it in the archives of manuscripts in the Gheorge Asachi County Library located in the town of Iasi, Romania.

The lutheran Martinus Weigmann, the owner of the album, was born in Bártfa, Hungary (today it is Bardejov, Slovakia). As it is well-known, Bártfa used to be one of the earliest and strongest bastions of reformation in the 16th Century Hungary. One of the most influential representatives of the Upper-Hungarian lutheran church, Leonhard Stöckel, who maintained close ties with Philipp Melancthon and launched one of the most important schools of the period, worked here. Leonhard Stöckel, who started his five-year foreign studies in 1598/99, was a student of the Bártfa school. After short stays in Boroszló (Wrocław), Odera-Frankfurt (Frank-

furt an der Oder), Lipcse (Leipzig) and Helmstedt (Helmstedt) he spent five semesters at the Wittenberg University. Getting home, he was a teacher in Eperjes (Presov, Slovakia) and then he worked as the rector of the famous Bártfa school. In 1620 he was elected the pastor of Bártfa but soon he fell victim of the plague in 1622.

The essay introduces the album which was started in 1598. It publishes all the dates, places of the notes as well as the names of notemakers. Among them, we can find professors teaching at the mentioned universities, Hungarian and Transylvanian students, lay and clerical representatives of the lutheran intelligentsia and nobility in the Upper-Hungarian region.